

Çocukluk Çağında Müzik Terapi: Geçmişin İzleri

Bahar AKSOY¹ , Elif BULUT^{2*} , Hacer KOBYA BULUT²

¹ Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Bölümü, Gümüşhane Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Gümüşhane, Türkiye.

² Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Bölümü, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Trabzon, Türkiye.

ÖZ

Müzik kelimesi Eski Yunanca'da "musica" kelimesinden gelmektedir. Mitolojiye göre bu sözcüğün türediği "müz" kökü, "şifa dağıtan peri, melek" anlamını taşımaktadır. Duygu ve düşüncelerin kolaylıkla aktarılmasını sağlayan müzik zamanla bir anlayış becerisi haline gelmiştir. Bu anlayış ve anlatım becerisi bireylerin kendilerini ifade etmede ve sorunlarını çözmede müziği kullandıklarını göstermektedir. Bu kullanım ile birlikte müzik artık bir terapi yöntemi haline gelmiştir. Geleneksel ve tamamlayıcı alternatif tıp uygulamalarından biri olan müzik terapi, köklü bir tarihe sahiptir. Müzik terapi; bireyin fiziksel, duygusal, bilişsel, zihinsel ve sosyal açıdan sağlığının geliştirilmesi, iyileştirilmesi ve gereksinimlerinin karşılanması amacıyla kullanılan, tamamlayıcı bir tedavi yöntemidir. Geçmişten günümüze birçok kullanım alanına sahip olan bu yöntem başta yetişkinlerde sıklıkla kullanılırken, annelerin ninnilerinden hareketle çocukluk döneminde de kullanılmaya başlanmıştır. Bir çocuğun tüm duyularını harekete geçiren müzik, zihinsel, fiziksel ve duygusal gelişimi desteklemektedir. Doğum öncesi dönemden itibaren çocuğun hayatına dokunan önemli bir tedavi aracı olarak görülmektedir. Müzik terapinin ilk yıllardaki kullanımından itibaren yapılan çocuk sağlığı ve müzik ilişkisi konulu çalışmalar, günümüzde yapılan kanıt temelli çalışmaların temelini oluşturmaktadır. Yapılan çalışmalarda müziğin; çocuğun motor becerisini artırmak, yaşam kalitesini iyileştirmek, işlevselliğini sağlamak, ağrısını gidermek, uyumunu kolaylaştırmak, uyku süresini uzatmak, bilişsel becerisini geliştirmek gibi farklı amaçlar için kullanıldığı görülmektedir. Bu çalışmalar doğrultusunda, müzik terapinin çocukluk çağındaki kullanım alanlarını sağlıklı çocukta müzik terapi kullanımı ve çocukta sağlıktan sağma durumlarında müzik terapi kullanımı olmak üzere iki grupta incelenebileceği ortaya çıkmaktadır. Sağlıklı bir çocukta müzik terapi uygulamalarının; çocuğun dil gelişimini desteklediği, dil-ağız-dudak kas organizasyonunu sağladığı, motor becerisini geliştirdiği, kelime dağarcığını artırdığı, özgüven oluşturduğu, sosyalleşmesini sağladığı ve uyku-uyanıklık döngüsünü düzenlediği belirtilmektedir. Çocukta sağlıktan sapma durumlarında ise müzik terapi uygulamaları sıklıkla; olumsuz davranışları azaltmak, çocuğun uyumunu kolaylaştırmak, sağlık problemi belirtilerini (ağrı, stres, anksiyete vb.) gidermek ve fizyolojik bulguların iyileştirilmesini sağlamak amacıyla kullanılmaktadır. Bu nedenle bu derlemede, geçmişin izini taşıyan ve yüzyıllardır şifa kaynağı olarak kullanılan müzik terapi uygulamalarına ve bu uygulamaların çocukluk çağındaki kullanımına yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk çağı, müzik terapi, tamamlayıcı terapiler

* Sorumlu Yazar e-mail: elf.bayrak@hotmail.com

Music Therapy in Childhood: Traces of the Past

ABSTRACT

The word music comes from the Ancient Greek word "musica". According to mythology, the root "muz" from which this word derives means "healing fairy, angel". Music, which allows emotions and thoughts to be transferred easily, has become an understanding skill over time. This understanding and expression skill shows that individuals use music to express themselves and solve their problems. With this usage, music has now become a therapy method. Music therapy, which is one of the traditional and complementary alternative medicine applications, has a long history. music therapy; It is a complementary treatment method used to develop and improve the physical, emotional, cognitive, mental and social health of the individual and to meet their needs. While this method, which has many uses from the past to the present, is frequently used by adults, it has also started to be used in childhood, based on the lullabies of mothers. Music that stimulates all of a child's senses supports mental, physical and emotional development. It is seen as an important treatment tool that touches the life of the child from the prenatal period. Studies on the relationship between child health and music, which have been made since the use of music therapy in the first years, form the basis of evidence-based studies today. Music in the studies; It is seen that it is used for different purposes such as increasing the motor skills, improving the quality of life, ensuring functionality, relieving pain, facilitating adaptation, prolonging sleep time, and improving cognitive skills of the child. In line with these studies, it is revealed that the areas of use of music therapy in childhood can be examined in two groups: the use of music therapy in healthy children and the use of music therapy in cases of well-being in children. Music therapy practices in a healthy child; it is stated that it supports the language development, provides the cilia-mouth-lip muscle organization, develops the motor skills, increases the vocabulary, creates self-confidence, provides socialization and regulates the sleep-wake cycle of the child. In cases of deviation from health in children, music therapy applications are often; It is used to reduce negative behaviors, to facilitate the adaptation, to relieve the symptoms of health problems (pain, stress, anxiety, etc.) and to improve physiological findings of the child. For this reason, in this review, music therapy practices that have traces of the past and have been used as a source of healing for centuries and the use of these practices in childhood are included.

Keywords: Childhood, music therapy, complementary therapies

1 Giriş

Sağlığın korunması, geliştirilmesi ve hastalıkların önlenmesinde her geçen gün kullanım sıklığı artan geleneksel ve tamamlayıcı uygulamaların kullanımı uzun bir geçmişe dayanmaktadır [1,2]. Bu geleneksel ve tamamlayıcı uygulamaların tanımı konusunda ortak bir karara varılamamış olup, farklı kurumlar tarafından çeşitli tanımların yapıldığı görülmektedir [3-5]. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından Geleneksel ve Tamamlayıcı Alternatif Tıp (GETAT); "fiziksel ve ruhsal hastalıklar açısından bunlara tanı konulması, iyileştirme veya tedavi edilmesinin yanında sağlığın da iyi sürdürülmesinde kullanılan, başka kültürlere has teori, inanç ve tecrübelerle dayalı bilgi, beceri ve uygulamalar bütünü" olarak tanımlanmaktadır [3]. Avrupa Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Federasyonu tarafından yapılan tanıma göre; "tamamlayıcı ve alternatif tıp, sağlığın devam ettirilmesi ve iyileştirilmesi, kötü sağlığın engellenmesi ve tedavisinde kullanılan yöntemler" olarak belirtilmektedir [4]. Benzer şekilde Ulusal Tamamlayıcı ve Bütünleştirici Tıp Merkezi, tamamlayıcı ve alternatif tıp için; "genel olarak geleneksel tıbbın bir parçası olarak kabul edilmeyen çeşitli tıbbi ve sağlık bakım sistemleri, uygulamaları ve ürünleri grubunu oluşturan uygulamalar" olarak ifade etmektedir [5]. Ülkemizde ise Sağlık Bakanlığı tarafından geleneksel ve tamamlayıcı uygulamaları "fiziksel ve psikolojik hastalıklardan korunma, bu hastalıklara tanı koyma, iyileştirme veya tedavi etmenin yanı sıra sağlığın sürdürülmesinde de kullanılan, farklı kültürlere özgü inanç, teori ve tecrübelerle dayalı, izahı yapılabilen veya yapılamayan bilgi, beceri ve uygulamaların bütünü" şeklinde tanımlanmaktadır. "27 Ekim 2014 tarih ve 29158 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Yönetmeliğine" göre bu

uygulamalar; “akupunktur, apiterapi, fitoterapi, hipnoz, sülük, homeopati, karyopraktik, kupa (Hacamat), larva, mezoterapi, proloterapi, osteopati, ozon, refleksoloji, müzik terapi” olarak sınıflandırılmaktadır [6,7]. Geleneksel ve tamamlayıcı alternatif tıp uygulamalarından biri olan müzik terapi, uzun bir geçmişe sahiptir ve kullanımı M.Ö. yıllara dayanmaktadır [8].

Müzik, bir eğitim yöntemi olarak kullanılmasının yanı sıra sağlığın geliştirilmesinde ve bazı hastalıkların tedavisinde kullanılmaktadır [8,9,10-13]. Doğum öncesi dönemden itibaren katkısı kanıtlanmış olan müzik, çocukluk döneminde kullanıldığında çocuğun sağlıklı gelişimini sağlayan önemli bir araçtır [14]. Özellikle erken çocukluk döneminde, çocukların bilişsel, sosyal, duygusal, dil ve motor gelişimi üzerinde olumlu etkileri bulunmaktadır [14,15]. Tüm bunların yanı sıra, sağlıklı gelişim göstermeyen veya sağlık problemine sahip çocuklarda da müzik kullanılmaktadır. Geçmişten günümüze yapılan çalışmalar; çocuğun motor becerisinin artırılması, yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, işlevselliğin sağlanması, ağrının giderilmesi, uyumunun kolaylaştırılması gibi farklı amaçlar için müziğin kullanıldığını göstermektedir [16-20]. Bu bağlamda, müzikterapi çocuğun sağlığının geliştirilmesinde ve bozulmuş sağlığının iyileştirilmesinde önemli bir yere sahiptir [21]. Bu derlemede, geçmişin izini taşıyan ve yüzyıllardır şifa kaynağı olarak kullanılan müzik terapi uygulamalarına ve bu uygulamaların çocukluk çağında kullanımına yer verilmiştir.

2 Müzik Kavramı

Müzik kelimesi Yunanca olan “musica” sözcüğünden türemektedir. Eski Yunanca’da musica, “mousike” veya “mousa” kökü ile yer almakta ve mitolojiye göre “mousa” şifa dağıtan peri, melek anlamına gelmektedir. Günümüzde müzik sözcüğünün tüm dillerde “müz” kökünden türemiş olduğu görülmektedir [22-25]. Müzik; duygu, düşünce ve imgelerin sesler yoluyla anlatılmasını sağlayan en güçlü sanat türüdür [8,23,26]. Diğer bir ifadeyle “duygu, düşünce, tasarım ve izlenimleri, belli bir amaç ve yöntemle, belirli bir güzellik anlayışına göre birleştirilmiş seslerle işleyip anlatan estetik bir bütündür” şeklinde tanımlanmaktadır. İnsanların dil ve ırk fark etmeksizin anlayabileceği müzik; benlik saygısını ve sosyalizasyonunu arttıran hem eşsiz bir dil hem de sanat dalıdır [25]. Müzik, bu yönüyle sanatın sağlık alanında ve çocuklarda kullanılmasını da sağlamaktadır [21].

3 Müzik Terapi Kavramı

Müzikoloji, çeşitli kavramların müzik ile bağlantısını bilimsel açıdan araştırmaktadır. Müzik, oluşturduğu sesler ve melodinin etkisiyle birlikte çağımızda pek çok alanda tedavi amaçlı da kullanılmaktadır [8,15,16]. Müziğin tedavi yöntemi olarak kullanılması durumu, müzikoloji bilim dalının alt disiplini olan “müzik terapi” kavramı ile açıklanmaktadır [8,25,27]. Müzik terapi, bireyin fiziksel, duygusal, bilişsel, zihinsel ve sosyal açıdan sağlığının geliştirilmesi, iyileştirilmesi ve gereksinimlerinin karşılanması amacıyla kullanılan, tamamlayıcı bir tedavi yöntemidir [8,9,27]. İlâveten, müzik terapinin risk oluşturmayan ve yan etkisi bulunmayan bir yöntem olması en önemli özelliklerindedir [11-13,23,25]. Bu yöntemin, alanında kendini yetiştirmiş, onaylı eğitim programını tamamlamış uzman kişi tarafından yürütülmesi gerekmektedir [10,28]. Hastalıkların tedavisinde eski bir şifa kaynağı olan müzik terapinin kullanımı M.Ö. 2000-3000’li yıllara dayandığı bilinmektedir [11,12,23,25].

4 Müzik Terapinin Tarihçesi

Tarih boyunca müzik kullanımının değişime uğradığı görülmektedir. Sevinç, heyecan, üzüntü gibi duyguların ifadesi, askeri, inanç ve dini amaçlarla kullanımının yanı sıra; tıp alanındaki hastalıkların tedavisinde de yaygın olarak yer aldığı bildirilmektedir [8-13]. Tarihin ilk hekimleri olma özelliğini

taşıyan Şamanlar, hastalıkların tedavisinde ve kötü ruhların vücuttan uzaklaştırılmasında müzikle tedavinin temelini oluşturan ilk kabile olarak bilinmektedir. Eski Yunan Dönemi'nde müziğin bilinç üzerindeki etkilerinin keşfedildiği ve sağlığı geliştiren sonuçların elde edildiği belirtilmektedir [12,29]. Pisagor, Hipokrat, Aristo ve Eflatun'un; öfke ve umutsuzluğun tedavisinde ve tıbbi tedaviye yanıt vermeyen hastalarda müziği kullandıkları görülmektedir [12,13,29-31]. Mısırlılar tarafından farklı şekilde tedavi öncesi manevi güç toplama amacıyla ve doğum sürecinde kullanıldığı; Eski Çin Medeniyeti'nde ise müziğin fizyolojik, duygusal ve sosyal alanlara hitap ettiği vurgulanmaktadır [12,30,31].

Türklerin müzik ile olan bağının temeli M.Ö. 2000-3000'li yıllara dayanmaktadır. 6 bin yıl boyunca farklı kültürlerle gerçekleşen etkileşim sonucunda müzikle tedavi yaklaşımının şekillendiği bilinmektedir [23,25]. Döneme ait müzik-tıp arasındaki bağlantı ilk olarak İbni Sina tarafından gösterilmektedir. Bu görüşü destekler nitelikte Zekeriya Er-Razi ve Farabi'de; İbni Sina'nın belirttiği gibi müziğin insan ruhunu iyileştirdiği ve müzik olmadan tedavinin, teşhisin eksik kalacağını savunmaktadır. Ruh hastalıklarının tedavisinde müziğin kullanımının öncüsü kabul edilen bu isimlerin yanı sıra o dönemde yer alan Safiyüddün Barid, Keyhüsrev, Hoca Nasır Musa, Şuuri, Abdülmümin Safi de müzik terapinin bireyin psikolojisini olumlu etkilediğini, kalp atım hızının dinlenen müziğe, ritme ve makama göre değişiklik gösterdiğini ifade etmektedir [9]. Verilen bilgiler doğrultusunda Türklerin müzik ile tedaviyi ilk kez bilinçli ve disiplinli bir şekilde kullandığı ve öncülüğünü yaptığı bildirilmektedir [11,22].

5 Çocuklarda Müzik Terapi ve Kullanım Alanları

Müzik, çocuğun tüm duyularını harekete geçirerek zihinsel, fiziksel ve duygusal gelişimi etkileyen bir araçtır. Aynı zamanda hastalık ve hastane süreçlerinde de kullanıldığı görülmektedir [32-38]. Geçmişte müzik ve sağlık ilişkisiyle ilgili ileri sürülen konular, günümüzdeki kanıt temelli çalışmaların zeminini oluşturmaktadır. Çocukluk çağında müzik terapinin kullanılmasına ilişkin kanıt dayalı veriler sıklıkla günümüzde yer alsa da, uygulanması M.Ö. yıllara dayanmaktadır [31,32,38,39]. Ancak müzik diğer canlıların bıraktığı fosil gibi kalıcı bir iz bırakmadığı için, geçmişte müzik kullanımının belirlenmesinde zorluklar yaşanmaktadır. Çocuklarda müzik terapi, sağlık ve hastalık olmak üzere iki farklı durumda kullanılmaktadır.

5.1 Sağlıklı Çocukta Müzik Terapi Kullanımı

Müziğin kullanımı, sağlıklı gelişim gösteren bir çocuğun fiziksel, zihinsel, duygusal, ruhsal ve sosyal alanlarına hitap etmektedir [25,27-31]. Çocuğun sosyalleşmesini, sistemli çalışmasını, disiplinli olmasını, problem çözmesini, kendini ifade etmesini, olumlu iletişim kurmasını ve motor gelişimini destekleyerek yarar sağlamaktadır [25,27-33]. Tüm bunların yanı sıra çocuğun bilişsel fonksiyonlarını da uyatarak bazı konuşma/dil becerilerinin iyileştirilmesinde de yardımcı bir yoldur. Yapılan çalışmalar, müziğin çocukların bireysel dil gelişimini, ezberleme yeteneğini, kelime dağarcığını, dil-ağız-dudak kas hâkimiyetini, hafıza gücünü olumlu etkilediğini belirtmektedir [33-36]. Tüm bunların yanı sıra; kişilik kavramı ile ilgili "kişiliğin oluşturulması ve geliştirilmesi, özgüvenin artırılması, özgürleşme duygularının, bilgi ve bilinç düzeylerinin geliştirilmesi, düzenli ve disiplinli olma, güvende olma hissi" ve sosyal gelişim ile ilgili "grup içinde yer edinebilme, bireysellikten uzaklaşarak toplumsallaşma, toplumsal iletişim, anlaşma, dayanışma, paylaşma, sorumluluk alma" gibi olumlu etkileri bulunmaktadır [35,36]. Çocuğun duygusal ve zihin gelişimi üzerinde müziğin etkileri incelendiğinde; mantıksal hafıza ve algılama, dikkat, denge, tepki yeteneklerini geliştirdiği, el, kol, ayak, baş, göz gibi uzuvlar arasında eşgüdüm sağladığı, haz duygularını harekete geçirdiği, duygularını rahat ifade etmesini sağladığı, duygu-durum kontrolü yapabildiği, zor durumlarla baş etme becerisini artırdığı bildirilmektedir [33-35].

Uzun 2018 yılında yaptığı araştırmada, müziğin ruhsal gelişim ve adölesan döneme ilişkin negatif çıktılar üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğunu belirtmektedir [40]. İnsan çalışmalarının temelini oluşturan hayvansal deney çalışmalarında ise; perinatal dönemde dinletilen farklı müzik türlerinin postnatal dönemde farklı gelişim alanları üzerinde etkisi olduğu ifade edilmektedir [41,42]. Bebeklik döneminde ise; ninniler ve müziğin uyku-uyanıklık döngüsünün düzenlenmesi ve uyku süresinin artırılması üzerinde olumlu etkileri olduğu bildirilmektedir [43,44]. Fatih ve Akyol (2020) yaptıkları çalışmada, annelerin sıklıkla çocuklarını ninni veya müzik eşliğinde uyuttuklarını vurgulamaktadır [45].

Müzik terapi, çocuğun bireysel gelişimini dolaylı olarak da etkilemektedir. Özellikle ailelerin çocuklarıyla eğlenceli zaman geçirmelerine zemin oluşturarak, çocuğun ve ailenin yaşam kalitesinin artmasını sağlamaktadır. Aileler müziği; çocuğuyla oyun oynarken, çocuklarını beslerken ve uyuturken birçok durumda kullanmaktadır [35]. Müzik terapi; ebeveynleri, kardeşleri ve geniş aileyi kapsayacak eğlenceli aktiviteler sunarak aralarında olumlu etkileşim ortamı oluşturmaktadır. Müzik terapiyle birlikte aile çocuğun farklı yeteneklerini görme imkanını da elde etmektedir [28,36]. Konfüçyüs'ün ifadesiyle "Müzik ruhun gıdasıdır" sözü şüphesiz ki müziğin duygusal gelişim ve dolayısıyla sağlık üzerindeki önemini ortaya koymaktadır.

5.2 Çocukta Sağlıktan Sapma Durumlarında Müzik Terapi Kullanımı

Geçmişten günümüze müzik terapinin, sağlığı desteklemenin yanı sıra sağlıktan sapma durumlarında da kullanıldığı görülmektedir [11,12,25,46].

Literatürde yer alan çalışmalar; "*down sendromu, otizm spektrum bozukluğu, zihinsel engellilik durumu, serebral palsi gibi*" tanılara sahip sağlıklı gelişim göstermeyen çocuklarda müzik terapi kullanımının bir çok gelişim alanına olumlu etkisini vurgulamaktadır [17,18,47-51]. Sakarkaya ve diğerleri (2019) tarafından yapılan çalışmada, hafif düzeyde zihinsel engeli olan 10-13 yaş grubu çocukların müzik terapi ile birlikte olumsuz sosyal davranışlarında azalma olduğu belirtilmektedir [51]. Yurteri ve Akdemir (2019) tarafından yapılan çalışmada ise; otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara yapılan müzik terapinin, ilişki kurma, dil becerisi, toplumsal öz bakım ve beden-nesne kullanımı alanlarında olumlu etkiye sahip olduğu bildirilmektedir [49].

Tüm bunların yanı sıra; çocuğun "*ağrı, anksiyete, stres, hastaneye yatma gibi*" sağlıktan sapma durumlarında müziğin kullanımı bu süreci yönetmesine yardımcı olmaktadır. Bu süreçlerde müzik terapi uygulamasının kullanılması, çocuğun hastanede daha kısa süre kalmasını, hızlı iyileşmesini ve hastalık/hastane sürecinin oluşturduğu travmanın azalmasını sağlamaktadır [37,38,52,53]. Erdoğan (2022) tarafından yapılan bir çalışmada; CPAP uygulanan yenidoğanlarda ninni dinletilmesinin, yenidoğan bebeğin kalp atım hızını düzenlediği, konfor düzeyini artırdığı ve CPAP'ın kalış süresini kısalttığı vurgulanmaktadır [54]. Bir başka yönüyle müzik terapinin; kanserli çocukların stresini azaltmak, yaşam kalitesini artırmak ve tedavi sürecinin olumsuz etkisini hafifletmek amacıyla kullanıldığı bilinmektedir [55]. Bazı çalışmalarda, kanserle mücadele eden adölesanlara yapılan müzik terapinin hastalıkla başa çıkmalarını kolaylaştırdığı ve sosyal uyumu artırdığı belirtilmektedir [56,57]. Çocukluk döneminde gerçekleşen pre-operatif ve post-operatif sürecin yönetilmesinde müzik terapi kullanımının, pre-operatif dönemde anksiyetelerini ve post-operatif dönemde ağrı düzeylerini azalttığı bildirilmektedir [38,53,58].

6 Sonuçlar

İnsanoğlu bilgi ve inançları doğrultusunda, yüzyıllar boyunca çocuk sağlığının korunmasında ve geliştirilmesinde müziği kullanmıştır. Zamanla bu durumu geliştirerek müziğin hastalıklar ve sağlıktan

sapma durumlarında kullanılmasını sağlamıştır. Geçmişten günümüze gelişen müzik terapi uygulamaları sayesinde hem ev ortamında hem de hastane ortamında terapiler yürütülebilmektedir. Bir çocuğun fiziksel, duygusal, psikolojik, bilişsel ve zihinsel alanlarına hitap eden müzik terapi uygulamaları ile ilgili kanıtlar her geçen gün daha da artmaktadır. Geçmişin ışık tuttuğu günümüz çalışmaları müzik terapinin; çocuğun uyku düzeninin sağlanması ve sakinleştirilmesi, uyum sağlanması, ruhsal sağlığının korunması, ağrıların azaltılması, sosyal ilişkilerinin iyileştirilmesi, benlik saygısının artması, anksiyete ve korkusunun azaltılması, stresle başa çıkmayı sağlaması, dil beceresinin geliştirilmesi, hafızanın güçlendirilmesi, motor ve bilişsel becerilerinin geliştirilmesi, öğrenmenin pekiştirilmesi ve günlük yaşama uyumun kolaylaştırılması gibi birçok konuya hizmet ettiğini göstermektedir. Bu doğrultuda müzik terapi uygulamalarının yaygınlaşması için gerekli girişimlerin sağlanması oldukça önemlidir. İlk olarak multidisipliner bir yaklaşım ile birlikte müzik terapistleri ve sağlık hizmetleri çalışanları iş birliği içinde olmalıdır. İlaveten, müzik terapi yapabilecek niteliğe sahip eğitmenlerin desteklenmesi, sağlık hizmetleri ile iş birliğinin artırılması, sağlık hizmeti veren kurumların müzik terapi verilebilecek uygun ortama sahip olmasının sağlanması müzik terapi uygulamalarının yaygınlaşmasını teşvik edecektir. Özellikle sağlık hizmetlerinde çalışan meslek profesyonellerinin (doktor ve hemşire) müzik terapi eğitimi verecek niteliğe sahip olması, sahada farmakolojik olmayan uygulamaları artıracaktır. Farmakolojik olmayan uygulamaların artması sayesinde farmakolojik girişimlere olan ihtiyacın azalacağı öngörülmektedir. Müzik terapinin çocuk sağlığı üzerindeki tüm bu yararları göz önünde bulundurulduğunda; çocukluk çağında müzik terapi kullanımının etkisini ortaya koyan kanıt düzeyi yüksek daha çok çalışma yapılması, müzik terapi ile ilgili çocukların görüş ve deneyimlerini derinlemesine inceleyen nitel araştırmaların planlanması önerilmektedir.

7 Beyanname

7.1 Çalışmanın Sınırları

Derlemede çocukluk çağında müziğin kullanımına ilişkin geçmişte yapılan uygulamaların incelenmesi sağlanmıştır. Ancak tarihsel süreçteki en eski ve primer kaynaklara ulaşmanın teknolojik ortamda zor olması ve yalnızca yayına dönüştürülmüş bilimsel çıktılarının değerlendirilmesi nedeniyle derlemenin sınırlılıkları bulunmaktadır.

7.2 Finansman kaynağı

Derlemenin yazımında herhangi bir fon kaynağı kullanılmamıştır.

7.3 Rakip Çıkarlar

Bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Kaynakça

- [1] Cinar, N., Akduran, F., & Kose, D. (2016). The attitudes of nursing students regarding the complementary and alternative medicine. *Revista Eletrônica de Enfermagem*, 18. <http://dx.doi.org/10.5216/ree.v18.37320>
- [2] Adib-Hajbaghery, M., & Hoseinian, M. (2014). Knowledge, attitude and practice toward complementary and traditional medicine among Kashan health care staff, 2012. *Complementary Therapies in Medicine*, 22(1), 126-132. <http://doi.org/10.1016/j.ctim.2013.11.009>
- [3] World Health Organization (2000). *General guidelines for methodologies on research and evaluation of traditional medicine*.

- http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/66783/WHO_EDM_TRM_2000.1.pdf;jsessionid=0A9AC3AB7B538C8155965E7CC3CEF4AA?sequence=1
- [4] European Federation for Complementary and Alternative Medicine (2020). *CAM definition*. <http://www.efcam.eu/cam/cam-definition/>
- [5] National Centre for Complementary and Integrative Medicine (2020). *Complementary, alternative, or integrative health: What's in a name?* <https://www.nccih.nih.gov/health/complementary-alternative-or-integrative-health-whats-in-a-name>
- [6] Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Yönetmeliği. (2014). Resmi Gazete Sayısı: 29158, 27/10/2014. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141027-3.htm>
- [7] Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2021). *Geleneksel ve tamamlayıcı tıp nedir?* <https://shgmgetatdb.saglik.gov.tr/TR-24683/geleneksel-ve-tamamlayici-tip-nedir.html>
- [8] Gençel, Ö. (2006). Müzikle tedavi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(2), 697-706.
- [9] Roykulcharoen, V., & Good, M. (2004). Systematic relaxation to relieve postoperative pain. *Journal of Advanced Nursing*, 48(2), 140-148. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2004.03181.x>
- [10] Standley, J. M. (2001). Music therapy for the neonate. *Newborn and Infant Nursing Reviews*, 1(4), 211-216. <https://doi.org/10.1053/nbin.2001.28099>
- [11] Çoban, A. (2005). *Ruh ve beden sağlığı için: Müzik terapi*. İstanbul, Timas Yayınları.
- [12] Güvenç, O. G. (2002). Eski türklerde müzik ile tedavi. In: H. C. Güzel, K. Çiçek, S. Koca (Eds.), *Türkler* (830-845). Ankara, Yeni Türkiye Yayınları.
- [13] Koç, E. M., Başer, D. A., Kahveci, R., & Özkara, A. (2016). Ruhun ve bedenin gıdası: Geçmişten günümüze müzik ve tıp". *Konuralp Tıp Dergisi*, 8(1), 51-55.
- [14] Deleş, B., & Kaytez, N. (2020). Çocuk gelişiminde müziğin yeri ve önemi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(10), 133-142. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asead/issue/57514/802257>
- [15] Uslu, M. (2021). *Müzik eğitiminin kişilik ve sosyal gelişme açısından değerlendirilmesi"*. <https://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/USLU-Mustafa-M%3c3%9cZ%4%b0K-E%4%9e%4%b0T%4%b0M%4%b0N%4%b0N-K%4%b0%5%9e%4%b0L%4%b0K-VE-SOSYAL-GEL%4%b0%5%9eME-A%3%87ISINDAN-DE%4%9eERLEND%4%b0R%4%b0LMES%4%b0.pdf>
- [16] Gümüş, M., Yüksel, D., Kara, R., Yardımcı, F., Şenol, S., & Yılmaz, H. B. (2020). Çocuklarda post-operatif dönemde non-farmakolojik ağrı giderme yöntemi olarak müziğin kullanılması: Sistematik derleme. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 13(4), 245-250. <https://doi.org/10.46483/deuhfed.634439>
- [17] Ölçer, G. (2018). Serebral palsili Çocuklarda Nörolojik Müzik terapi eğitiminin yaşam kalitesi, katılım ve günlük yaşam aktiviteleri üzerine etkisi. [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara, T.C. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- [18] Kızılkaya, M., & Aksoy, E. (2022). Otizm spektrum bozukluğunda müzik terapinin etkisi ve hemşirenin rolü. *KTO Karatay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(2), 71-79. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ktokusbd/issue/72332/1026000>
- [19] Atak, M. (2018). Farklı işitsel dikkat dağıtma yöntemlerinin çocuklarda ameliyat sonrası ağrı ve aksiyete üzerine etkisi. [Yüksek Lisans Tezi]. Bursa, T.C. Uludağ Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı.
- [20] Gürcan, M., & Turan, S. A. (2018). Kanser tedavisi alan çocuklarda bulantı-kusmaya yönelik semptom yönetimi: Kanıt temelli uygulamalar. *Güncel Pediatri*, 17(1), 170-182. <https://dergipark.org.tr/en/pub/pediatri/issue/44142/544507>

- [21] Demir Acar M, Sarman A. Sanatın sağlığı koruma, geliştirme ve rehabilitasyona etkisi. Gürhan N, editör. Şiddet. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2021. p.34-39.
- [22] Erer, S. & Atıcı, E. (2010). Selçuklu ve Osmanlılarda müzikle tedavi yapılan hastaneler. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 36(1), 29-32.
- [23] Güner, S. S. (2007). Müziğin tedavideki yeri ve şekli. *Karadeniz Araştırmaları*, 12, 99-112.
- [24] Çakır, A. (2009). *Müziğe giriş*. İstanbul, Dem Yayınları.
- [25] Somakçı, P. (2003). Türklerde müzikle tedavi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(15), 131-140.
- [26] Angı, Ç. E. (2013). Müzik kavramı ve Türkiye’de dinlenen bazı müzik türleri. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 2(10), 59-81.
- [27] Sezer, B. T. (2015). Müzikoterapi hakkında ne biliyoruz?. *Konuralp Tıp Dergisi*, 7(3), 167-171. <https://doi.org/10.18521/kttd.39266>
- [28] American Music Therapy Association Inc. (2021). *Music therapy and young children*. http://www.musictherapy.org/assets/1/7/MT_Young_Children_2006.pdf.
- [29] Birkan, Z. I. (2014). Müzikle tedavi, tarihi gelişimi ve uygulamaları. *Ankara Akupunktur ve Tamamlayıcı Tıp Dergisi*, 37-49.
- [30] Ak, Ş. A. (2006). Avrupa ve Türk-İslam medeniyetinde müzikle tedavi: Tarihi gelişimi ve uygulamaları. İstanbul, Ötüken Yayınları.
- [31] Kalender, R. (1987). Türk Musikisi’nde kullanılan makamların tesirleri. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 29(1), 361-375.
- [32] Öztuna, Y. (1970). *Türk musikisi ansiklopedisi*. Cilt I, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi.
- [33] Başer, F. (2014). Müziğin okul öncesi dönemde çocuk gelişimine katkısı. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (8), 1-10.
- [34] Babaç, E. E., & Yıldız, G. (2018). Dil gelişiminde müziğin yeri. *Fine Arts*, 13(3), 10-22.
- [35] Pektaş, S., Düzkantar, A., & Yurga, C. (2016). Özel eğitim alan çocukların eğitiminde müziğin kullanılmasına ilişkin ebeveyn görüşleri. *Inonu University Journal of Arts and Design*, 6(14), 1-17. <https://doi.org/10.16950/iustd.29386>
- [36] Uslu, M. (2021). *Müzik eğitiminin kişilik ve sosyal gelişme açısından değerlendirilmesi*”. <https://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/USLU-Mustafa-M%3c3%9cZ%4%b0K-E%4%9e%4%b0T%4%b0M%4%b0N%4%b0N-K%4%b0%5%9e%4%b0L%4%b0K-VE-SOSYAL-GEL%4%b0%5%9eME-A%3%87ISINDAN-DE%4%9eERLEND%4%b0R%4%b0LMES%4%b0.pdf>
- [37] Robinson, N., Lorenc, A., & Blair, M. (2009). Developing a decision-making model on traditional and complementary medicine use for children. *European Journal of Integrative Medicine*, 1(1), 43-50.
- [38] Bahadır, Ö., & Kürtüncü, M. (2020). Müzik terapinin 6-12 yaş arası çocuklarda anksiyete ve ağrı yönetimine etkisi: Randomize kontrollü bir çalışma. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 36(3), 175-188. <https://dergipark.org.tr/en/pub/egehemsire/issue/58771/716881>
- [39] Turabi, A. H. (2005). *Fârâbî'nin mûsikî alanındaki görüşleri ve eserleri*. Uluslararası Fârâbî Sempozyumu Bildirileri (47-63). Ankara.

- [40] Uzun, G. (2018). Lise öğrencilerinin ruhsal gelişimi ve ergenliğe bağlı negatif etkilerinin giderilmesinde müziğin rolü. [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul, T.C. Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uygulamalı Psikoloji Anabilim Dalı.
- [41] Beker, M., Yanık, H., Kırpınar, İ., & Elibol, B. (2020). Perinatal dönemde farklı müzik türlerine maruz kalmanın genç yaşta ki sıçanların motor aktiviteleri üzerine etkileri. *Fırat Tıp Dergisi*, 25(4), 161-168. http://www.firattipdergisi.com/pdf/pdf_FTD_1219.pdf
- [42] Yanık, H. (2016). Sıçanlarda perinatal dönemde maruz kalınan müzik türlerinin davranış üzerine etkisi. [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul, T.C. Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- [43] İmseytoğlu, D., & Yıldız, S. (2012) Yenidoğan yoğun bakım ünitelerinde müzik terapi. *Florence Nightingale Journal of Nursing*, 20(2), 160-165. <https://dergipark.org.tr/en/pub/fnjin/issue/9007/112201>
- [44] Güneş, F. (2010). Ninnilerin çocukların dil ve zihinsel gelişimine etkisi. *Journal of World of Turks*, 2(3), 27-38.
- [45] Okur Fatih, E., & Köksal Akyol, A. (2020). Altı-on iki aylık bebeklerin uyku düzenlerine ilişkin anne görüşleri. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(2), 172-182. <https://www.doi.org/10.46971/ausbid.759561>
- [46] Öztürk, L., Erseven, H., Atik, F. M. (2009). *Makamdan Şifaya* (3rd ed.). İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- [47] Pektaş, S. (2016). Otizm spektrum bozukluğu tanısı almış çocuklarda müzik eğitiminin önemi. *Sanat Eğitimi Dergisi*, 4(1), 95-110. <https://doi.org/10.7816/sed-04-01-06>
- [48] Göklen, A., & Evginer, G. (2022). Müziğe yetenekli otizmlı bireylerin eğitimlerini destekleyici çalışmalar: Otizm ve müzik yaz okulu örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Akademik Müzik Araştırmaları Dergisi*, 8(15), 105-131. <https://dergipark.org.tr/en/pub/amader/issue/68537/1029301>
- [49] Yurteri, N., & Akdemir, M. (2019). Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarda müzik terapinin otizm belirtileri ve yaşam kalitesine etkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 20(4), 436-441. <https://doi.org/10.5455/apd.12505>
- [50] Karataş, Y., & Karataş, A. (2021). Down sendromlu bireylerin gelişiminde müzik eğitiminin rolü. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 7(1), 226-232. <https://doi.org/10.22252/ijca.932142>
- [51] Sakarkaya, S., Eğilmez, H. O., & Engür, D. (2019). Müzik eğitiminin hafif düzey zihinsel engelli öğrencilerin sosyalleşme düzeylerine etkisi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(4), 35-43. <http://dx.doi.org/10.18506/anemon.453753>
- [52] Miladinia, M., Baraz, S., & Zarea, K. (2016). Controlling acute post-operative pain in Iranian children with using of music therapy. *International Journal of Pediatrics*, 4, 1725-1730. <https://doi.org/10.22038/IJP.2016.6742>
- [53] Sayar, S., & Ergin, D. (2019). Ortopedi servisinde yatan çocuk hastalarda ameliyat sonrası ağrı yönetiminde müziğin etkisinin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 12(1), 67-73.
- [54] Erdoğan, N. B. (2022). CPAP uygulanan yenidoğanlarda beyaz gürültü, ninni ve örgü ahtapotun yenidoğanların bazı sağlık parametrelerine etkisi. [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul, T.C. Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Disiplinlerarası Hemşirelik Anabilim Dalı.
- [55] Algül, G., & Kılıçarslan Törüner, E. (2022) Müzik temelli uygulamaların pediatri hastalarında kullanımı ve hemşirelik bakımına etkisi: geleneksel derleme. *Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Dergisi*, 5(1), 68-74. <https://doi.org/10.5336/jtracom.2021-87787>
- [56] Haase, J. E., Robb, S.L., Burns, D.S., Stegenga, K., Cherven, B., Hendricks-Ferguson, V., Roll, L., Docherty, S. L., & Phillips, C. (2020). Adolescent/young adult perspectives of a therapeutic music video intervention to improve resilience during hematopoietic stem cell transplant for cancer. *Journal of Music Therapy*, 57(1), 3-33. <https://doi.org/10.1093/jmt/thz014>

- [57] Robb, S.L., Burns, D.S., Stegenga, K.A., Haut, P.R., Monahan, P.O., Meza, J., Stump, T. E., Cherven, B. O., Docherty, S. L., Hendricks-Ferguson, V., Kintner, E. K., Haight, A. E., Wall, D. A., & Haase, J. E. (2014). Randomized clinical trial of therapeutic music video intervention for resilience outcomes in adolescents/young adults undergoing hematopoietic stem cell transplant: A report from the Children's Oncology Group. *Cancer, 120*(6), 909-917. <https://doi.org/10.1002/cncr.28355>
- [58] Gökağaç, E. (2019). Kalp ameliyatı geçiren çocuklarda postoperatif ağrıyı azaltmada müziğin etkisi. [Yüksek Lisans Tezi]. Aydın, T.C. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı.

© 2020 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).